

У грудні 1951 р. був призваний до лав Радянської армії, служба в якій продовжувалася до грудня 1954 р. В період служби пощастило успішно здати екзамен за 10 класів – на атестат зрілості в одній з вечірніх середніх загальноосвітніх шкіл м. Львова.

Після демобілізації кілька років працював фельдшером в селах Вишницького району Чернівецької області і паралельно навчався на заочному відділенні історичного факультету. Водночас за сумісництвом 1957-1959 рр. викладав історію в місцевій школі.

З квітня 1960 р. до липня 1962 р. працював на партійній роботі у Вишницькому райкомі, а згодом – у Чернівецькому обкомі компартії, звідкіля звільнився за власним бажанням й перейшов на педагогічну роботу. 1962-1975 рр. – працював на педагогічній роботі в школах м. Вишніці Чернівецької області, в т.ч. 10 років директором школи, з них 6 років – школи-інтернату.

З грудня 1975 р. до грудня 1976 р. – у річній аспірантурі Інституту історії Академії наук УРСР. З 2 січня 1977 р. працював викладачем, старшим викладачем, доцентом (з 1982 р.), професором (з 1993 р.) по даній час у Чернівецькому державному (тепер – національному) університеті.

В 1988 р. за пропозицією ректорату очолив кафедру історії КППС. В умовах перебудови й гласності в січні 1990 р. при підтримці й сприянні ректорату її було реорганізовано в кафедру політичної історії, а в грудні того ж року – у кафедру політичних наук (політичної історії, політології та соціології).

Кандидатську дисертацію „Інтернаціональний характер антифашистського руху Опору в гітлерівських концтаборах (Бухенвальд, Маутхаузен, Міттельбау-Дора)” успішно захистив у червні 1977 р. в спеціалізованій вченій раді Інституту історії АН УРСР.

Докторську дисертацію „Політика СРСР по підготовці національних кадрів для країн, що розвиваються (1955-1985 рр.)” захистив 21 січня 1993 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Білоруського державного університету (м. Мінськ), бо ВАК України ще не була створена, а ВАК СРСР (під такою назвою вона існувала ще й після розпаду СРСР) в Україні вже не визнавалася. Білорусія її ще визнавала, тож П. П. Брицький отримав диплом доктора історичних наук в Москві у ВАК СРСР. Але в 1993 р. з'явився наказ міністра освіти та науки України П. Таланчука про те, що захищені дисертації після 1992 р. за межами України не мають юридичної сили й потребують нострифікації. Тому 25 лютого 1994 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Інституту історії України Академії наук України відбувся повторний захист дисертації.

Сфера наукових інтересів – політична історія України та всесвітня історія ХХ – початку ХХІ століття.

За десятиліття педагогічної і наукової діяльності виконував безліч громадських доручень. Одне з них – з 1963 р. й дотепер є членом правління Черні-

вецької обласної організації Товариства „Знання” і діючим лектором. Правлінням Товариства „Знання” України був нагороджений Почесною грамотою „За вагомий особистий внесок в інтелектуальне і духовне збагачення українського суспільства, багаторічну і плідну працю в Товаристві „Знання” України”.

У 2007 р. за дослідження Голодомору 1932-1933 рр. в Україні нагороджений орденом „За заслуги III ступеня”.

Професор Петро Брицький – людина виняткового таланту, працездатності і наукового хисту. Його праці відзначаються творчим осмисленням історичних джерел і доходженням глибоких об'єктивних висновків. Незважаючи на поважний вік, науковець продовжує опрацьовувати документи і матеріали в архівах та бібліотеках, бере активну участь у багатьох наукових конференціях у різних містах України. Як педагог він – талановитий лектор і вихователь студентської молоді, за що його люблять і поважають як колеги-викладачі, так і студенти.

Тож у рік Вашого 80-ліття колектив викладачів, співробітників і студентства факультету щиро здоровлять Вас з ювілеєм і бажають довгих літ життя й творчої наснаги.

Лев Баженов
(Кам'янець-Подільський)

СПІВПРАЦЯ НА НИВІ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ, БУКОВИНОЗНАВСТВА І ПОДІЛЛЕЗНАВСТВА

Ще з початку 1990-х років мені було відомо про наукову діяльність на кафедрі історії України Чернівецького державного (нині національного) університету імені Юрія Федьковича професора Петра Павловича Брицького, а також як товариську, ерудовану в різних галузях історичних знань людину, провідного вченого. Нагода ж близько з ним познайомитися, постійно спілкуватися, вивчати його педагогічний і науковий досвід припала на 2000-й рік, коли мене було обрано членом спеціалізованої вченої ради із захисту докторських і кандидатських дисертацій з історії України та всесвітньої історії в Чернівецькому університеті. Так сталося, що ми відтоді зустрічаємось обидва ось уже десять років майже щомісяця, не рахуючи спільної співучасті в роботі різних наукових конференцій, симпозіумів, круглих столів як на Буковині, так і на Поділлі.

Працюючи в спеціалізованій вченій раді, я спостерігав виступи Петра Павловича як офіційного опонента, під час обговорення і дискусій, пов'язаних із розглядом і захистом дисертаційних робіт. Мене вражали його аргументованість аналізу змісту дисертацій, принциповий підхід в оцінці отриманих здобувачем наукових результатів дослідження в поєднанні з доброзичливістю, демократичністю, співпереживанням, позитивним голосуванням стосовно того, хто захищає дисертацію. Як з'ясувалося,

Червень 2009 р. Біля обеліска полковнику П. Болбочану, неподалік якого він був розстріляний (ст. Балін, 20 км від Кам'янець-Подільського) Виступ перед учнями і вчителями початкової школи с. Балін

цьому процесу завжди передують підготовча праця Петра Павловича з тими дисертантами та їх роботами, які готуються до захисту. Більшість дисертацій, які потрапляють у спеціалізовану раду, проходять рецензування в Петра Павловича на шляху до їх рекомендації кафедрою історії України до захисту. Вчений завжди уважно прочитує дисертацію, ще до засідання своєї кафедри домагається, щоб виявлені ним принципові недоліки автор дослідження своєчасно усунув, при цьому подає свої поради, рекомендації, з'ясовує ділові, наукові якості, життєві характеристики здобувача, прагне встановити з ним приятельні стосунки. Як засвідчили мої спостереження, здобувачі, які пройшли школу Петра Павловича, назавжди зберігають найтепліші почуття про свого наставника, підтримують постійно з ним зв'язки. Вищесказане не просто комплімент, офіційна данина поваги до вченого. Образно кажучи, через руки Петра Павловича пройшли мої дисертанти Анатолій Трембіцький, Артур Михайлик, Едуард Зваричук, Геннадій Кучеров та інші, мої діти Олександр і Валентина Баженови, які успішно захистили у Чернівецькій спецраді кандидатські дисертації, моя дружина Стефанія Едуардівна, яка завдячує допомозі у підготовці до захисту докторської дисертації. Саме від них та інших здобувачів більше детально дізнався про „кухню” співпраці Петра Павловича зі здобувачами, про щирі і теплі відгуки, про нього.

Чернівецька спеціалізована вчена рада з історичних наук давно здобула в Україні визнання як високопрофесійної, принципової і демократичної, яка „видає на гора” високоякісні дисертації й випускає у світ висококваліфікованих докторів і

кандидатів історичних наук. Вважаю, що у цьому є вагома заслуга також члена ради П. П. Брицького.

Проте наші спільні інтереси не обмежилися роботою у цій спецраді. Петро Павлович є творчою людиною, має різноманітні наукові інтереси, які стосуються всесвітньої історії, історії України, особливо періоду ХІХ-ХХ ст., у першу чергу проблем визвольних змагань і національного відродження, доби тоталітаризму, а також у цьому контексті історії Буковини, Поділля та інших регіонів держави. Вчений є одним із організаторів, активних учасників І-VІІІ відомих в Україні Буковинських міжнародних історико-краєзнавчих конференцій. Мені доводилося слухати його доповіді на пленарних і секційних засіданнях ІV і V цих авторитетних наукових форумів і сприйняти як фахівця-буковинознавця, а познайомившись з іншими історико-краєзнавчими публікаціями, сприймаю Петра Павловича як діяча краєзнавчого руху на Буковині-Чернівеччині. Мені дуже відрадно, що вчений неодноразово пропонував мені виступити рецензентом своїх наукових видань. Зокрема, мені довелося рецензувати колективні монографії П. П. Брицького, О. В. Добржанського, Є. П. Юрійчук „Буковинці у боротьбі за українську державність (1917-1922 рр.)” (Чернівці, 2007. – 483 с.), П. П. Брицького, О. В. Добржанською „Буковинці на дипломатичній службі УНР та ЗУНР” (Чернівці, 2007. – 241 с.) та інші. Хочу зазначити, що під впливом Петра Павловича, Василя Мефодійовича Ботушанського, Олександра Володимировича Добржанського та інших їх колег з кафедри історії України Чернівецького університету я, з одного боку, став членом редколегії низки історичних

збірників цього закладу, а з другого, – прилучився до досліджень окремих аспектів історії Буковини, а, головне, встановилися міцні наукові зв'язки між істориками Буковини і Поділля.

П. П. Брицький не тільки науково, а й родинно тісно зв'язаний з подільськими областями – Хмельниччиною та Вінниччиною, особливо зі Старою Синявою, Яришевим, що на Могилів-Подільщині, м. Хмельницьким та іншими місцями. Тому він щорічно чимало разів відвідує цей край по лівому березі Дністра, має тут доволі друзів. Одночасно вчений захоплюється дослідженнями історії Поділля, його постатей, не обминає проведення історико-краєзнавчих і науково-практичних конференцій, симпозіумів, круглих столів, що відбуваються в регіоні, й на цьому ґрунті в нас налагодилася спільна співпраця. Ми разом виступали на пленарних засіданнях науково-краєзнавчих конференцій у Могилеві-Подільському, Барі (Вінниччина), Кам'янці-Подільському, Хмельницькому, Меджибожі та ін. (Хмельниччина). Я досі пам'ятаю виступи П. П. Брицького на XI і XII відомих Подільських історико-краєзнавчих конференціях (2005 і 2007 рр.), де Петро Павлович керував науковими секціями, його доповіді на науковому симпозіумі, присвяченому 110-й річниці від дня народження видатного українського вченого-емігранта Володимира Січинського (2004 р.) та на міжнародній науково-краєзнавчій конференції „Поділля в житті, діяльності і творчості Юхима Січинського та Володимира Січинського” (15-16 грудня 2009 р.) на Всеукраїнській науково-практичній конференції „Геноцид. Голодомор 1932-1933 рр. на Хмельниччині” (19-20 листопада 2008 р.) та інших, які відбулися в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. До речі, вчений часто буває в цьому закладі, його завжди радо зустрічають і шанують на історичному факультеті.

Або візьмемо такий факт науково-громадської діяльності П. П. Брицького на Хмельниччині. 16 травня 2009 р. на залізничній станції Балин, що в Дунаєвському районі, відбувся мітинг-реквієм у зв'язку з відкриттям меморіальної дошки полковнику Дієвої армії УНР Петру Федоровичу Болбочану, який без вини засуджений, був розстріляний неподалік цього місця 28 червня 1919 року. На мітингу був присутній і виступив Петро Павлович, який у 2005 році видав свою книгу „Жертва української революції: трагічна доля полковника П. Болбочана”. У цій книзі, як і виступі на мітингу, вчений розсекретив документи щодо воєнначальника П. Болбочана, які реабілітують цю постать в історії, визнають заслуги в Українській революції.

Цього ж дня П. П. Брицький взяв участь у відкритті ще однієї меморіальної дошки в Дунаєвському районі – на приміщенні загальноосвітньої школи I-III ступенів в історичному селі Тинна. Урочистості були присвячені випускнику школи, згодом знаному вченому-філологу Миколі Андрійовичу Ігнатенку (1939-2005). Як з'ясувалося, Петро Павлович відіграв важливу роль у долі цього

вченого. Випускника Чернівецького університету М. А. Ігнатенка було направлено на роботу вчителем до школи у райцентрі Вишніця, де у той час директором працював П. П. Брицький. Він помітив здібності в молодого вчителя до наукового пошуку і сприяв його вступу до аспірантури при Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка. П. П. Брицький виступив на зібранні жителів села з спогадами про багаторічну дружбу з М. І. Ігнатенком.

Враховуючи значну кількість праць з історії Поділля, активну участь у подільських наукових форумах, наукову і практичну допомогу у ліквідації „білих плям” в минулому краю, можна по праву вважати П. П. Брицького одним із сучасних діячів краєзнавчого руху на Хмельниччині й Вінниччині.

У дні славного ювілею П. П. Брицького ми бажаємо шановному метру, доктору історичних наук, професору міцного здоров'я, добробуту, щастя, нових звершень на педагогічній і науковій ниві, зростання гурту талановитих учнів і послідовників. Многая літа!

**Леонід Місінкевич
(Хмельницький)**

ЛЮДИНА ЩЕДРОГО СЕРЦЯ

У кожної людини на її життєвих перехрестях відбувається безліч зустрічей та знайомств. Одні запам'ятовуються надовго, западають у душу і в подальшому переростають у справжню дружбу, інші згадуються дуже рідко, від випадку до випадку. Бувають і такі, що губляться у буднях щоденних турбот.

Моє знайомство з Петром Павловичем Брицьким відбулося заочно через його наукову працю „Україна у Другій світовій війні (1939-1945 рр.)”, яку запропонував мені прочитати помічник голови Хмельницької обласної державної адміністрації Валерій Григорович Брицький. З Валерієм Григоровичем ми пропрацювали разом понад десять років, на які випали події, пов'язані з відкриттям Шепетівського музею ім. Миколи Островського. Книга його родича мене зацікавила передусім тим, що була підготовлена і видрукувана в період, коли в нашому суспільстві на хвилі горбачовської перебудови та гласності, а потім у часи політичної боротьби між націонал-демократами та прихильниками комуністичної ідеї в незалежній Україні невпинно насаджувалася думка про особливу роль у перемозі військових формувань західних держав та принижувалася роль народного подвигу в роки Великої Вітчизняної війни.

Незважаючи на нечисленні дослідження означеної проблематики за матеріалами XI Всеукраїнської наукової конференції „Велика Вітчизняна війна: нові сторінки історії, імена, події”, присвяченої 60-річчю визволення України від фашистських загарбників, що відбулася в м. Хмельницькому в жовтні 2004 року, були оприлюднені досі невідомі

аспекти Другої світової війни, розкриті питання формування Руху Опору в Україні, функціонування радянської тоталітарної системи, про які здебільшого вперше повідали історики.

Петро Павлович Брицький увійшов у моє життя несподівано швидко й непомітно: за декілька годин спілкування на V Буковинській міжнародній історико-краєзнавчій конференції, присвяченій 130-річчю Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича, яка відбулася у вересні 2005 року, мені здалося, що я знаю його впродовж декількох десятків років. А розпочалося все з того, що Петро Павлович прийняв рішення особисто зустріти земляків із Хмельниччини, які брали участь у конференції. Далі була чудова екскурсія по університету, його захоплюючи розповідь про історію навчального закладу та Буковину. Отож, час перебування на конференції дозволив отримати надзвичайно вагому інформацію і з особливою теплотою відчувати щире ставлення як нашого земляка, так і організатора конференції в особі декана факультету О. В. Добржанського.

Буду відвертим, особливо приємно писати про земляка, доктора історичних наук, професора, викладача за покликанням, з Божим даром, умінням донести до молодих сердець розумне, добре, вічне. Він прагне поділитися своїм великим науковим потенціалом та життєвим досвідом, передати майбутнім фахівцям свої знання, які здобуває впродовж десятиріч.

Не можу залишити поза увагою і тих випадків, які стосувалися мене особисто. 2004-2009 роки в моїй науковій діяльності були позначені роботою над великою комплексною темою „Процеси реабілітації в Україні жертв політичних репресій радянської доби у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття”. Роки виснажливої праці в центральних та обласних архівах, безсонних ночей над опрацюванням цих матеріалів увінчалися виходом монографії та близько 40 наукових статей. Особисто для мене надзвичайно важливою була оцінка моїх наукових досліджень з боку тих науковців, через життя яких пройшли суспільно-політичні зміни та реформи нашого суспільства. Таку принципову оцінку, доброзичливі побажання та зауваження вдалося мені почути від Петра Павловича. До прикладу, при узагальненні матеріалів про особливості реабілітаційних заходів у західних областях УРСР мені дуже знадобились його розповіді про перебіг суспільних подій у регіоні, де він працював і мав можливість бути очевидцем їх проведення.

Наші земляцькі стосунки постійно розширювалися. Я все частіше ловив себе на думці, що мені не вистачало виражених порад чуйної та доброзичливої Людини, з якою можна було подискутувати з різних проблем суспільно-політичного життя держави. Отож, дефіцит спілкування я прагнув компенсувати зустрічами на наукових конференціях, телефонними розмовами, обміном науковою інформацією. Наші наукові інтереси сприяли появі спільного наукового дослідження щодо вивчення соціально-економічної політики радянської держави в період голодомору

на Хмельниччині у 1946-1947 роках.

Одного разу розповів Петру Павловичу про свою роботу в складі обласної редакційної колегії з підготовки науково-документальної серії книг „Реабілітовані історією” і одразу відчув його зацікавленість проблемами редакційно-видавничої групи. І це цілком зрозуміло, адже майже кожна родина відчула страшні наслідки репресивного сталінського режиму. Не обійшла вона і родину Брицьких. Дядько Йосип Олексійович Брицький 2 жовтня 1938 року за вироком трійки УНКВС Кам'янець-Подільської області був страчений за контрреволюційну діяльність. Отож, його племінник Петро Павлович майже через півстоліття зумів розповісти на сторінках першої книги Хмельницького тому „Реабілітовані історією. Хмельницька область” про ті жахливі поневіряння, через які пройшла родина „ворога народу”.

Життєві стежини кожної людини мають певні визначальні моменти. Для мене одним із таких моментів став захист докторської дисертації, що відбувся у січні 2010 року в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича. Особливо відродно згадувати ті дні, коли поряд були науково-педагогічні працівники кафедри, з якими в свій час познайомив Петро Павлович, а він особисто виступав офіційним опонентом. Безперечно, у таких випадках людині властиве особливе хвилювання. Його поради, створення атмосфери доброзичливості назавжди залишилися в пам'яті.

Глибокошановний Петро Павлович, якому в 2011 р. наукова і педагогічна громадськість широко відзначає 80-річчя від дня народження, передає свої знання та досвід підрастаючому поколінню, невпинно працює, прагнучи пізнати історію рідного краю, віддаючи себе краєзнавчій роботі, і завжди залишається доброзичливою та чуйною Людиною. Робота, спілкування з людьми, опора на родину є тими складовими, які дають силу Петру Павловичу Брицькому самоствердитися, відчувати життя і творити, прокладаючи місток між минулим і майбутнім.

**Василь Холодницький
(Чернівці)**

НЕВГАМОВНИЙ ПЕТРО ПАВЛОВИЧ

Час невблаганно йде вперед, і все, що пов'язує мене з Петром Павловичем упродовж понад тридцяти років, ніби один день, одна мить. А насправді це невтомні роки спільної праці на педагогічній та науковій ниві спочатку в Чернівецькому державному, а тепер національному університеті імені Юрія Федьковича. Перше наше знайомство було випадковим, як вчителя й учня далекого 1979 р., коли Петро Павлович був призначений рецензентом моєї дипломної роботи, яка співпадала з його тодішніми науковими інтересами. Насправді він виявився не просто рецензентом, а й науковим консультантом, оскільки володів величезними